

פחד דוד

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלו"ך רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלו"ך רבי חיים פינטו זיע"א

פרשת
וישב

כ"ג כסלו
תש"פ

1004

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

4:25 | 4:09 | 4:18 | 4:04 **הדלקת נרות**

5:22 | 5:18 | 5:20 | 5:19 **מוצאי שבת**

5:59 | 5:56 | 5:55 | 5:57 **רבינו תם**

שבת מברכין, ראש חודש בימים שבת וראשון המולד בליל שישי בשעה 20:02 ו-2 חלקים

הילולא
דצדיקיא

כג - רבי בן ציון אלפס
מח"ס 'מעשה אלפס'

כד - רבי מסעוד שטרית
'בבא סיד'

כה - רבי אברהם הררי רפול

כו - רבי אברהם בן דוד
הראב"ד

כז כסלו - רבי אברהם יצחק
הכהן קאהן

אדמו"ר מתולדות אהרן

כח כסלו - רבי עזרא חמוי

כט כסלו - רבי ישראל פרידמן

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
ישלח הודעה: mld@hpinto.org.il

משכיל לדוד

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

יסוד ההתמדה בנרות חנוכה

ניתן לבאר את הקשר בין תחילת המדרש "הדודאים נתנו ריח" להמשך "ועל פתחינו כל מגדים", במובן נוסף. פרשת מכירת יוסף וחלומותיו יוצאת תמיד בתקופת חנוכה. מה הקשר ביניהם ומה הלימוד לדורות בזה. לפי דרך הפשט, ראובן היה ילד כאשר מצא את הדודאים, ולמרות שילדים תמיד נמשכים אחרי דברים שלא שייכים להם ואחר מאכלים מתוקים, הוא חיפש דווקא מההפך והתאפק בכדי לתת אותם לאמו. "נתנו ריח" - איזה ריח. לאה נתנם לרחל תמורת לילה כדי להוסיף שבטים עם יעקב אבינו, ושתייהן הרוויחו מהעסקה - לאה קיבלה את יששכר, ורחל הרתה את יוסף בזכות אכילה זו. הריח הנודף מהדודאים השאיר עקבות עוד זמן רב לאחר מכן. ראובן חש אחריות כלפי יוסף באופן מסוים עוד קודם ביאתו לעולם, וזה מה שגרם לו להצילו אחר כך.

פרשה זו קוראים בחנוכה שבו נמצאים המוזהה מצד זה ונרות חנוכה מצד זה. וכן בכל יום מחנוכה קוראים את פרשת הנשיאים שהביאו קרבנות לחנוכת המשכן. ללמדנו, כשם שנשיאי שבטי י"ה היו ביחד מגדול ועד קטן, כך גם אנו חייבים לשים לב, שלא יהיה שום פירוד בכלל ישראל. וביום חנוכת המשכן, כל אחד מהשבטים הביא את חלקו הפרטי בקרבן, וביחד באחדות אמיתית, העלו את הכל - לקרבן שלם ומאוחד.

כתיב "ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים" (שמות א, ה), נאמר 'נפש' בלשון יחיד ולא 'נפשות', משום שכל כלל ישראל הוא כאדם אחד, כאיש אחד בלב אחד. ולמדים אנו שכדי שיבנה בית המקדש צריכים גם אנחנו להשיג דרגת אחדות שלמה, שהרי בגלל שנאת חנים נחרב בית המקדש.

זהו תמצית הקשר בין ראובן שתמך ביוסף נגד כל אחיו. בזמן מכירת יוסף היה פגם באחדות, רק ראובן רצה להציל את יוסף משום שחש חובה לעשות זאת למען אמו, וכן תחושת אחריות בתור בכור. לעומת זאת, בחנוכת המשכן עשו יום טוב לכל אחד מהשבטים ושמוחו בשמחתו בלב שלם סביב המקדש, בלי שום נגיעה.

מובא בזוהר (זוהר ח"ג עג, א) "ישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא". נרות חנוכה הם סמל התורה, ומדליקים אותם שמונה ימים כמו האות הראשונה של חנוכה. "שמונה" אותיות "נשמה" ואותיות "השמן". חז"ל אומרים (שמו"ר לו) שכלל ישראל נמשל לשמן, כשם שהשמן כשמעמרים אותו עם מים הוא תמיד עולה וצף, כך גם כלל ישראל, כל פעם שדורכים עליהם לאבדם מן העולם, הם מתגברים ועולים בשלמותם בלי ששום "טיפה" תישאר למטה. לכן בכדי להגיע לשלמות בקיום המצוות, אנו חייבים להיות באחדות, כי כל אחד מישראל קשור לשני, וכולנו עולים יחדיו. אחדות בלי שום נגיעה היא התנאי שיבטיח את קיום עם ישראל. וכן אומרים "בימים ההם בזמן הזה", ופירושו שלדורי דורות צריכים להיות במדרגת חנוכת המזבח. "חנוכה" מלשון חנוכת המזבח, לחנך את עצמנו להרבות אהבה ואחוה בינינו. ושמונה זה נשמה, נר זה תורה, וביחד - "חד הוא".

"וישמע ראובן ויצילו מידם ויאמר לא נכנו נפש. ויאמר אליהם ראובן אל תשכחו דם השליכו אותו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו" (בראשית לו, כא-כב)

כתוב במדרש על הפסוק "הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים" (שה"ש ז, יד), שיש קשר בין מה שראובן שמר על יוסף, לנרות חנוכה. הדודאים נתנו ריח זה ראובן, ועל פתחינו כל מגדים אלו נרות חנוכה. וזהו מדרש פליאה, איך מבינים את ההשוואה הזו.

ונראה לבאר, ראובן הבין שכשאמו נתנה את הדודאים לרחל, היא הראתה את הגבורה העצומה שבה. שהרי הדודאים סימלו את שבירת התאוה שלו שלא אכל אותם, וזהירותו מעוון גזל (סנהדרין צט, ב). במעשה זה הראה ראובן דוגמה של התאפקות לאחיו. רצונה של לאה לא היה סתם לשם אכילה, אלא רצתה להרגיש את התענוג העצום שהיה טמון במשמעות הדודאים - גבורתו של בנה. ואת הדודאים האלו נתנה לאה לרחל.

יעקב גער בראובן כאשר בלבל את יצועי אביו והביא אותם מאוהלה של בלהה לאוהלה של לאה. תוכחתו של יעקב הייתה על כך שהוא לא השתמש גם הפעם במידת ההתאפקות שבו, כמו שהוכיח את עצמו בענין הדודאים עם הריח, אלא נהג עתה בפזיזות אחרי כעסו. המוסר השכל הנלמד מכאן, שמידה טובה צריך להתמיד בה בכל הזדמנות ולאורך זמן.

"הדודאים נתנו ריח" פירושו, לך ראובן יש כוח לשלוט על נטיותיך הטבעיות, על תאוות האכילה, וכן על שאר תאוות אחרות. "ועל פתחינו כל מגדים", נרות חנוכה אלו המצוות הנמצאות בהישג ידו של כל יהודי שהם מצוות שאפשר לקיימן באופן תמידי, כמו שאמרו חז"ל (מכות כג, ב) "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". כך שתמיד נהיה קשורים למצוות ומידות טובות. "הדודאים נתנו ריח", כאשר אדם יודע להתגבר על היצר הרע למען קיום מצווה, עליו לדעת ש"על פתחינו כל מגדים" - שהוא מסובב בעוד אין סוף מצוות, שיש צורך להתמיד בעבודתן.

כך הם נרות החנוכה, עוד מצווה ועוד נר - עד שמגיעים לשלמות המצווה. המסר הזה שלמד ראובן מתוכחתו של יעקב אביו, חדר לעצם ישותו, כפי שרואים שהוא שוב הצטיין במידת ההתאפקות כשהציל את יוסף. יעקב הראה עדיפות ואהבה יתירה ליוסף, ויוסף כביכול תפס את מקומו בכורה. בכל זאת ראובן התגבר על מידותיו ושמר עליו והצילו. כשלאה נתנה לרחל את הדודאים, לא היה לראובן שום קפידה על כך, לא על רחל ולא על בנה יוסף, גם בכך הראה את גודל כוח התגברותו, ועל אף הכל הציל את יוסף מן הבור.

אפשר להסביר עוד על הפסוק "על פתחינו כל מגדים" - מצות הדלקת נרות חנוכה משיגה את שלמותה אך ורק כשמדליקים את כל שמונת הנרות בהתמדה, שמעלים בקודש ואין מורידים כבית הלל (שבת כא, ב), ומידתו של ראובן לא השיגה את שלמותה רק בגלל חולשה אחת, חוסר בהתמדה.

במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

לא תיקום ולא תיטור

בחודש אלול שנת תשס"ד, בשבוע הסמוך לפרשת שופטים שהייתי במונטריאול שבקנדה, שם היומנתי לשאת דרשה בפני קהל גדול.

קודם זמן הדרשה קיבלתי קהל לעצה ולברכה, ובין הבאים היה גם יהודי שנכנס עם אשתו וילדיו לקבלת ברכה.

תוך כדי שיחתנו נודע לי שבכוונתו של האיש לעזוב את המקום מיד ולא להישאר לדרשתו, לפיכך הפצתי בו שיישאר עד לאחר הדרשה ואמרתי לו: "אל תצא עדיין לדרך, הישאר לשמוע את שיחת ההתחזקות, שכן אנו מצויים בחודש אלול, הזמן שבו יש להתחזק באופן מיוחד בתשובה ובמעשים טובים, ולאף יהודי מעם ישראל לא תזיק דרשת התעוררות בימים אלו".

האיש שמע לדבריי ונכנס לשמוע את דרשתי ביחד עם אשתו וילדיו. באותה דרשה דיברתי בתוך דבריי על איסור לקיחת שוחד ועל איסור נקימה ונטירה שהאדם מצווה עליהם בתורתנו הקדושה.

לאחר הדרשה ניגש אליי היהודי כשהוא נרגש כולו, נישק את ידי והודה לי. למראה התרגשותו שאלתי אותו מה ארע, והוא השיב: "מכל האנשים שבאו לפני הרב קודם הדרשה, רק לי אמרת להיכנס ולשמוע את הדרשה, למרות שהייתי יחד עם אשתי

וילדי. ולמרות שבדרך כלל הרב אינו מאפשר לילדים להיכנס לשיעוריו כיון שהם מפריעים לו, הפעם הזאת הנוכחות של ילדי בשיעור לא הפריעה לרב למסור את השיעור".

שמעתי את הדברים אולם עדיין לא הצלחתי להבין להיכן היהודי חותר בדבריו. והאיש המשיך ואמר: "דרשת הרב כולה הייתה מכוונת ישירות אליי! שכן חשבתי להתנקם ברב פלוני על כך שבדין תורה שהיה לי אצלו הוא פסק שאני חייב ואילו הצד השני זכאי, ועל כן חשבתי לנקום בו. אולם כעת, לאחר הדרשה של כבוד הרב אני מבין שאסור לי לנקום ולנטור לו על כך, ועליי לקבל את פסק הדין שלו ללא ערעור".

ועוד המשיך היהודי בוידויו האישי: "בנוסף, התעוררתי לחשוב שוב על פסק הדין שאותו רב פסק לי, וגיליתי שהצדק עימו! על פי דין אני באמת חייב והצד השני זכאי. ועל כן אני מודה לכבוד הרב שבדרשתו האיר את עיני והציל אותי ממחשבות רעות אלו של נקימה ונטירה ושבזכותו נשמרתי מחטא ועוון".

"אל תודה לי, אמרתי לו, ברוך ה' שבחר בי להיות השליח הטוב להאיר לך את עיניך שלא תגיע ח"ו לידי עבירה, אך נסה לחשוב בדעתך, שמא עשית לאחרונה מעשה טוב שבוודאי בזכותו הקב"ה האיר את עיניך והציל אותך מעוון חמור זה של נקימה ונטירה".

במרה מפטירין

הפטרת השבוע:

"כה אמר ה' על שלשה" (עמוס ב. ג.)

הקשר לפרשה: בהפטרה יש רמז למכירת יוסף הצדיק, כפי שכתוב: "על מכרם בכסף צדיק". כפי שמכירת יוסף מתוארת בפרשתנו.

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

לחוש בלבד

כל מה שאמרו שצריך לחשוש ללישנא בישא, זהו רק כדי לשמור את עצמו, אבל, חס ושלום לעשות לו שום מעשה או לגרום לו שום היזק או ביוש עבור זה, גדול או קטן. ויותר מזה שאפילו רק לשנוא אותו בלב עבור זה, אסור גם כן מן התורה.

דברי חכמים

פרפראות לפרשה

משולחנם של חכמי התורה

מדוע הגיעו היונים ליד מיטתו של הרב שטיינמן?

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו" (בראשית לז, א)

יעקב אבינו - לפני בואו לארץ מגורי אביו, עבר מאורעות קשים, סבל וייסורים, מלבן, מעשיו וממעשי דינה ויוסף. ועל זה דרשו חז"ל בפרקי דרבי אליעזר על הפסוק "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז", שיעקב לא היה לו שלוח מלבן ולא שקט מעשו ולא מנוחה מדינה ויבא רוגז מיוסף.

מה טעם היה צריך יעקב אבינו לעבור כל צרות וייסורים אלו עד הגיעו אל המנוחה והנחלה?

במדרש תלפיות כתב בשל הגלי רז"א, שכל הצרות שבאו על יעקב, באו כדי שלא יתגאה יעקב על עשיו אחיו. ובכוונת דבריו בארו שאם היה ליעקב שלוח ורוגע, הרי שהיה מגיע לידי גאווה על עשיו אחיו, והרי "תועבת ה' כל גבה לב" ואין שכינה עמו, וכשאין שכינה אין סייעתא דשמיא ואין הצלחה לאדם במעשיו, לכן הביא הקב"ה על יעקב צרות וייסורים וחוסר מנוחה ושקט, ובזה הרגיש בשפלות ולא הגיע לגאווה כנגד אחיו עשו, ובזה זכה והצילו הקב"ה שזכה לשבת בארץ מגורי אביו ללא פחד מעשיו אחיו.

כל אחד צריך לדעת שכל קושי וצער שבאים על האדם, יש בהם יד ה' ואין אנו יודעים סיבתם, אבל בודאי אחרי שהם מגיעים, אז יש בהם ריווח להוריד אדם מהתנשאותו מגאותו, כי אם יחיה תמיד ברוגע ושלוח הרי יכול להגיע למצב של "תועבת ה' כל גבה לב", ה' ירחם.

אחת ממידותיו הגדולות של מרן רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, שאותם הנחיל לכלל ישראל היתה הבריחה מהכבוד וממידת הגאווה, והרבה מן הצרות והבעיות שהיו לאנשים תלה הוא במידת הגאווה.

מספר מקורבו הנאמן הרב יצחק לוינשטיין זצ"ל:

כשהגיע באחת הפעמים להתאשפז בבית הרפואה 'מעייני הישועה', כשהגיעה הידיעה כי מרן צריך להגיע להתאשפז, החלו מיד בניסיון לסדר לו את החדר הכי נוח במחלקה, אלא שמבדיקה עלה שבחדר הזה מאושפז כרגע יהודי זקן ונשוא פנים, ולא ידעו כיצד לומר לו על סיבת העברתו לחדר אחר.

האחות הראשית התנדבה לכך, והסבירה לזקן שצריך להגיע לכאן גדול הדור, ורוצים מאד לאפשר לו את המנוחה המושלמת, וזה יכול להיות רק בחדר הזה. הזקן ששמע את הדברים שש מאד לעשות חסד בגופו עם גדול הדור ומיד הסכים להתפנות לחדר אחר.

לאחר כמה ימים כשהגיע זמנו של מרן זצ"ל להשתחרר מבית החולים, ספרו לו מקורביו שיש יהודי זקן המאושפז באחד החדרים הסמוכים, והוא הסכים לפנות את החדר הצדדי והנוח הזה בשביל הראש הישיבה, ושיסור אליו לברכו.

מרן ששמע זאת אמר מיד: "עכשיו אני מבין את סיבת בואן של היונים הטהורות לחלון חדרי בית החולים, הן ישבו כל הזמן וזה היה תמוה בעיני. אבל כתוב בספרים הקדושים שדרך עופות טהורים להיות ליד מקום קדוש, ולא הבנתי איזה קדושה מצאו בחדר שלי, אולם עכשיו אני מבין, שהרי בחדר זה שהה יהודי זקן שעשה מעשה אצילי של ויתור למען השני, כזה מעשה מביא מיד קדושה למקום, ולכן היונים באו כל הזמן לחלון החדר".

לא עלה על דעתו של מרן כי היונים הגיעו בגלל גדול הדור שהיה בו, הוא לא הבין עד שמצא את התשובה, אבל לא אצלו. זוהי מידת ענוה מושלמת זוהי התרחקות עד סוף מקצה הרהור של מידת הגאווה.

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

התבטלות יוסף לפני אחיו

"אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם" (בראשית לז, ב)

"אלה תולדות יעקב יוסף", ללמדנו שיוסף ביטל את עצמו בפני אחיו כשם שאביו יעקב המעיט מערכו. יוסף הצדיק נהג בגבורה רבה כאשר ביטל עצמו לפני אחיו למרות ועל אף כל מה שעשו לו. המילה יעקב מורכבת מהאות י' ומהמילה עקב. העקב הינו אבר מוצנע המצוי בתחתית גוף האדם, אך הוא זה שאחראי על יציבות קומתו של האדם, וכן האות י' היא הקטנה מבין האותיות אך תמיד נכתבת למעלה, דבר המוכיח על חשיבותה. יעקב תמיד הקטין את עצמו והוריד מערכו, אך למעשה מקומו היה שמור למעלה בגבהים, והוא היה הבחיר שבאבות.

ומעשה אבות סימן לבנים (תנחומא לך לך ט). יוסף למד מאביו כיצד יש לנהוג, על כן הוריד קומתו לפני אחיו, הגם שהיה מלך על כל מצרים. יוסף אומר לאחיו לפני צאתם לדרך - "אל תעצבו" (שם מה, ה), מכיוון שאדם עצב אין השכינה שורה עליו, שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה (שבת ל, ב), אלא עליכם לצאת לדרך בשמחה כדי שרוח הקודש תחול עליכם ואז תראו את האמת, תיווכחו לדעת כי פי המדבר אליכם. פי - זה הברית, שלא פגמתי בברית קודש, שחלה קדושה על הברית שלי, ואם הייתי מדבר עליכם לשון הרע, לא הייתה שורה קדושה על הברית.

ונראה שמשום הכי כתוב "אלה תולדות יעקב יוסף", כיון שנתקיימו ביוסף הצדיק המידות הרוממות והנשגבות של יעקב אבינו.

פניני הפרשה

יסוד גדול בחינוך הבנים

"וישב יעקב בארץ מגרי אביו" (בראשית לז, ח)

על יסוד דברי רש"י שביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף, ביאר המשגיח רבי חיים פרידלנדר זצ"ל, (הובא בספר 'קול רם') יסוד גדול בחינוך הבנים:

כי הנה ודאי ה' יתברך רוצה בשלוות הצדיקים וכמאמר חז"ל 'אשריהם לצדיקים שמגיע להם' (הוריות י, ב), אלא הכוונה כאן לחינוך ולימוד הבנים. יעקב אבינו חשב שאינו צריך כבר לדאוג עבור חינוך ילדיו, שהם כולם בחירי ה' ויכול לשבת בשלווה... על זה קפץ עליו רוגזו של יוסף.

ומכאן אנו למדים כי אף בבנים היותר גדולים וצדיקים צריך האב שלא להסיח דעתו מהם, אלא אדרבה עליו להוכיחם ולהורותם איך להתנהג!

כבישת היצר בזכות האמונה

"וימאן ויאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי" (בראשית פרק לט, ח)

פירש הרב 'אילנא דחיי' בשם מוה"ר שלמה חיים מקודנאוו זצ"ל, כי 'וימאן' אותיות 'ויאמן',

שעל ידי אמונה שלימה זכה למאן, ולכבוש את היצר הרע.

והוסיף עוד כי על תיבת 'וימאן' מונח טעם 'שלשלת', והטעם לכך הוא כי יוסף הצדיק מיאן אחר מיאון כמה וכמה פעמים.

המבחן לעצות היצר הרע

"ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחסאתי לא-להים" (בראשית לט, ט)

תמה ה'שפת אמת', מנין ידע יוסף לקבוע בוודאות כי מעשה זה הוא חטא לאלקים? והלא אמרו חז"ל, שאשת פוטיפר לשם שמים נתכוונה, לפי שראתה שעתידה להעמיד בנים ממנו. ומן הסתם אמרה גם ליוסף ראה זו, וכך גם "כדברה אל יוסף יום יום" היינו שניסתה לשכנעו בדבריה יום יום בכשרות המעשה וכנותו, וא"כ מהיכן ידע יוסף וקבע במסמרות ש"חסאתי לא-להים"?

וביאר ה'שפת אמת' זצ"ל, שמתוך הראיות הרבות שהביאה, והשכנועים שלה שחזרו ונשנו יום יום, ידע יוסף נחרצות שאינן אלא דברי יצר הרע, משום שהיצר טוב, אינו נודניק, ומכיון שהטרידתו בראיותיה יום יום, ידע אכן שזהו יצה"ר שאינו מרפה לרגע.

יסוד זה מבואר בדברי הגאון מוילנא (רות א, יח) בזה שהסכימה נעמי שתלך עמה רות, מחמת ש"ותרא כי מתאמצת היא ללכת" ופירש הגר"א, שהרוצה לבחון את המעשה אשר הוא עושה אם הוא מגיע מצד יצר הטוב או מצד יצה"ר, יבחין אם בעת עשיית הענין איבריו נשמעים לו או שכבדים הם, דאם איבריו נעים ונודים בוריות לעשיית המצוה מסתמא הוא מעצת היצה"ר, כי איך יוכל להיות שאיברי הגוף הכבדים אשר מעפר יסודם ידרזו לעשות רצון ה'? אין זה כי אם עצת יצה"ר, כדי שילכד אח"כ ברשתו.

ומכיון שראתה נעמי כי רות בהליכתה עמה מתאמצת היא, שלא קל עליה המלאכה, סימן הוא שיצה"ט הוא, ולכן מכביד יצה"ר את האיברים ומקשה עליה את ההליכה.

תשובה, ואחר כך נסה בכל זאת לפנות אל אותו אדם בניסיון להשפיע עליו - גם זה פגם באמונה שלו בהשגחה פרטית. מאחר שזה מראה שסוף כל סוף עדין נשארה בתוכו נקודה, שבה הוא חושב שמי שעומד מולו הוא מציאות בפני עצמה. כביכול, ההחלטה היא גם ביד אותו אדם, ולא ביד ה' לבד, והוא אינו חי באמונה האמיתית, שכל בני אדם הם ביד ה', וצריכים לפנות אל ה' לבדו ולא לשום אדם.

גם כאשר האדם סובל עקב טעויות, כישלונות וכיוצא בזה, דברים התלויים לכאורה בבחירה שלו, צריך הוא לדעת שאמנם לפני שהוא טעה, היתה לו בחירה לא לטעות; אבל עכשיו, אחרי שכבר טעה, צריך הוא להאמין - שיש לבוא מסר בשבילו! ולכן אין לורודוף את עצמו, וליפול להאשמות עצמיות ולחלישות הדעת.

ההסבר לכך הוא פשוט: בוודאי אדם מאמין יודע, שכאשר הוא הצליח בבחירתו, זה רק מפני שמשמים עזרו לו - בזה חייב כל אדם מאמין להודות, ולא, זה מראה שיש לו גאוה - שאומר "אני הצלחתי". לכן כולם אומרים תמיד 'בסיעתא דשמיא', 'בעזרת ה', 'בחסדי ה', 'ה' עזר לי' וכו'. ואם כן, חייב האדם המאמין להודות שגם אם הוא טעה בבחירתו, גם זה אך ורק מפני שמשמים לא עזרו לו, ועליו לקבל את הכישלונות שלו באמונה ובאהבה, וללמוד מהם.

נמצא שאם האדם לא מקבל את כישלונותיו באמונה, שגם הם מאת ה', זה מתוך גאוה. ומאחר שאת הכישלון הוא תולה בעצמו, ברור שגם את ההצלחות שלו הוא תולה בזכות עצמו. ומה שאומר בעת ההצלחה: 'ברוך ה', 'ה' עזר לי', 'הכל בחסדו יתברך', וכדומה, זה הכל רק חיצוני אצלו. כי המבחן האמיתי לאמונה הוא דווקא כאשר האדם נכשל, שאז הוא צריך להודות שגם בכישלון יש מסר מהבורא. לכן אין לו ליפול לעצבות, ולא לרדוף את עצמו, אלא להודות על האמת שחטא, להתוודות ולעשות תשובה, ולהתחיל מחדש מנקודת מוצא זו לבחור נכון, כי בודאי יש לו עתה בחירה חדשה ללמוד מהעבר, ולהתפלל על העתיד.

הכלל היוצא מהדברים זה הוא, שבכל צער או חיסרון שיש לאדם, בלא יוצא מן הכלל, צריך הוא להאמין שכך ה' רוצה!

הטבע ואת הכל המלאכים הממונים על הנהגת העולם, שיתנהגו בטבע הזה, שתקף כשיתפללו ישראל, וירצו לשנות הטבע, הם מוכרחים לעשות כרצונם: להפוך מים ליבשה, ולהעמיד החמה, ושלא יהיה כח לאש לשרוף ולאריות לדרוס".

לכן ראובן היה סמוך ובטוח שבכך הוא מציל את יוסף, על אף שידע שהבור מלא בנחשים ובעקרבים. וזהו שכתוב שם בפרשה: "ויצילו מידם" - בלשון ודאי. ולא 'וינסה להצילו מידם' - בלשון אולי. כי הצדיקים יודעים מהי כוחה של תפילה; והם יודעים בבירור גמור, שכאשר אדם צועק אל ה' יתברך, אזי הטבע מיד משתנה.

לעומת זאת, ראובן לא סמך על אמונתו של יוסף הצדיק בניסיון מול בעל בחירה. כי ידע את הקושי שבעמידה בניסיון כזה, וחשש שבשעת הניסיון יוסף יתבלבל, ויפנה אל אחיו בתחנונים או בניסיונות פיוס ובשכנוע, כגון שיאמר להם: 'אחיכם אני', או 'רחמו על אבא', וכדומה. כמו שאכן היה, שיוסף התחנן לאחיו, כמו שמוכן מהווידי של האחים: "אבל אשמים אנחנו על אחינו, אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו" (בראשית מב, כא). ואם כן, מאחר שלא יסמוך על ה' לבדו, אזי השגחת ה' לא תהיה עליו בשלמות, והאחים יהרגוהו בלי שום מניעה.

ברור שכאשר הושלך יוסף אל הבור, הוא לא פנה אל הנחשים או אל העקרבים בתחנונים שיניחו לו, אלא צעק לה' בכל לבו, ולכן ה' אכן הציל אותו מהם.

דע לפני מי אתה עומד

היוצא מכל האמור כאן, שאדם העומד מול בעל בחירה המצער אותו, כגון: נהג שעצר אותו שוטר, או מישהו מבני המשפחה וכל כיוצא בזה, עליו להחליט באופן חד משמע בפני מי הוא עומד, כמו שאומרים: "דע לפני מי אתה עומד!". אם הוא מחליט שהוא עומד בפני האמונה, שזה ה' יתברך, ולא לפני ילדיו ולא לפני אשתו ולא לפני השוטר וכו', אזי הוא לא יחניף ולא יתחנן ולא יעשה שום השתדלות להשפיע על אותו בעל בחירה להניח לו, או להישמע לו. וכל שכן שלא יכעס ולא יבזה ולא יקלל אותו. אלא יפנה אל מי שהשיגח עליו, והביא עליו את הניסיון הזה, שהוא היחידי שיכול לעזור לו - הבורא!

ויש בזה מדרגות שונות. כי גם אם קבל את מה שקורה לו באמונה, ודבר עם ה', ועשה

אדם שנמצא בסכנה: מלפניו יש תהום, ומאחוריו בני אדם הרוצים להרוג אותו - טוב יותר שיקפוץ לתהום, משיפול בידי בני אדם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה: "נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו, וביד אדם אל אפולה" (שמואל ב, כד, יד). וזאת מהסיבה שכאשר אדם מאמין עומד מול סכנה טבעית, הוא נשען אך ורק על ה' יתברך, וצועק אליו בכל כוחו, אז ה' יתברך משגיח עליו, ועושה לו נס. מה שאין כן, כאשר הוא עומד מול אדם אחר, והוא מפנה את ההשתדלות שלו כלפי אותו אדם ואינו נושא את עיניו אל ה' יתברך לבד, אזי ה' יתברך אינו משגיח עליו בהשגחה מלאה, ויכול הוא ליפול בידי שונאיו. וכל שכן אם שוכח לגמרי את מציאות ה', ורואה מולו רק בני אדם, אז ה' יתברך מסיר השגחתו ממנו, והוא בודאי נופל ביד שונאיו.

כך מסבירים המפרשים את מעשה השלכת יוסף לבור:

אחי יוסף החליטו להרוג אותו. כאשר ראה ראובן שהאחים חזקים בדעתם להרוג את יוסף, רצה להציל אותו מידם. לכן הציע להם להשליך אותו לבור לבור ריק... ריק אמנם ממים, אבל מלא בעקרבים ובנחשים ארסיים...

ולכאורה, יש כאן פליאה גדולה: מה עלה בדעתו של ראובן? איזה מעשה הצלה הוא זה? ומה תועיל השלכת יוסף לבור מלא בשרצים ארסיים? הלא בודאי כאשר ינחת על ראשם, הם יכישו אותו ויהרגוהו. טוב יותר שיישאר יוסף ביד אחיו, ואול יוכל לעורר את חמלתם, ולא יהרגוהו!

התשובה היא, מבאר הגה"צ רבי שלום ארוש שליט"א בספרו 'גן האמונה', שראובן ידע, שיוסף הצדיק הוא בעל אמונה, והיה לו ברור שתיכף שיוסף ירגיש בסכנה מהנחשים ומהעקרבים, מיד יצעק אל ה' בכל לבו, ואז ה' יתברך בודאי יציל אותו מהם. **כי כך התנה הקדוש ברוך הוא עם הטבע, שתיכף שאדם צועק אליו בכל לבו - הטבע חייב להשתנות.** כמובא (לקוטי הלכות ברכות השחר ה'): "תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם הים, שיבקע לישראל. פרושו, שה' יתברך הזהיר את הנהגת